

UKÁZKA ZADÁNÍ KLAUZURNÍ PRÁCE

NMgr. studijní program Bohemistika pro cizince

Magisterská klauzurní zkouška je písemná, trvá 90 minut a má dvě části: TEST a ESEJ

TEST

Úkoly klauzurního testu vycházejí ze zdrojového textu.
Ověřují znalosti v následujících oblastech:

1. Porozumění textu a jeho stylové charakteristiky
2. Morfologie, sémantika a slovtvorba
3. Syntax

Příklad zdrojového textu

DOKONALÁ LEŽ

Je to trochu jako sen. Ihned poté, co vstoupíte do muzea Salvadora Dalího, stanete před obrovskou na výšku postavenou obrazovkou. V dálce a v pološeru na ní vidíte postavu výtvarníka u malířského stojanu. Malíř se najednou vztyčí a kráčí k vám. Ze tmy se vynořuje povědomá postava v životní velikosti a dokonalém rozlišení. Slavný surrealista se svým typickým knírem najednou stojí přímo před vámi, hledí vám do očí a teatrálním basem pronáší: „Jmenuji se Salvador Dalí a vrátil jsem se!“

„Podívejte se dobře, tohle je skutečný Dalí!“ smějí se na videu tvůrci syntetického videozáznamu, tedy vlastně počítačem uměle stvořené pohyblivé vizualizace někoho, kdo buď vůbec neexistuje, nebo existuje, ale dělá na videu něco, k čemu ve skutečnosti nikdy nedošlo.

Podobným digitálně vytvořeným videozáznamům se říká *deep fakes* (hluboké podvrhy), protože se na rozdíl od různých mělkých polopravd a lží zakusují divákům skutečně hluboko do vědomí. Snad ničemu nevěříme tolik, jako na filmovanému záznamu. Co zachytila kamera, to se jistě muselo stát. Již dlouho tušíme, že mezi fotografií a realitou neexistuje úplně přímá vazba, že Photoshop umí „zázraky“ a že fotografické filtry dovedou z ušmudlané krajiny vytvořit dechberoucí podívanou. Ale záznam konkrétního člověka, který gestikuluje, mluví, směje se či pláče? To je přece jenom úplně něco jiného.

Synteticky vytvořená videa fungují v podstatě tak, že počítač dokáže na běžný videozáznam „nalepit“ obličej někoho jiného. Obličej se hýbe, mluví, pláče, v ideálním případě zcela nerozeznatelně od skutečnosti.

Při tvorbě *deep fakes* se využívá strojového učení hlubokých neuronových sítí, tedy exoticky znějící technologie, jež odkazuje k práci laboratoří velkých firem či univerzit. Ty skutečně odvedly významnou část práce, když kdysi naprogramovaly potřebný software, neuronovou síť známou jako autoenkodér. Software obsahuje jakousi generickou podobu lidských tváří vydestilovanou původně z obrovského množství obrazového materiálu a zakódovanou do matematického „jazyka“, jemuž rozumí jenom sám stroj. Umělá inteligence tak vlastně po dlouhém učení „ví“, jak vypadá lidská tvář ve svých nejrůznějších projevech, a umí tuto znalost aplikovat na konkrétní situace.

Deep fake je technologicky stále ještě na počátku a kam se vyvine, nikdo neví. Už teď je ale zajímavé, jak rychle se zároveň vyvíjí kolektivní imunita.

V této souvislosti se často zmiňuje ohrožení demokracie, jež stojí mimo jiné na schopnosti vést racionální debatu o všeobecně sdílených faktech. Ta se v tuto chvíli tak či onak otřásá v základech a deep fake situaci stěží vylepší. A co na to experti? Část z nich tvrdí, že skutečnou hrozbou není možnost, že by snad nějaké dokonale provedené falešné video vedlo ke konkrétním politickým otřesům, ale že významná část veřejnosti časem prostě přestane čemukoli věřit. Lámat si donekonečna hlavu nad tím, co je a co není podfuk, bude příliš namáhavé.

Možná si vlastně o deep fakes čtete, aniž byste se s nimi někdy vůbec setkali. Až se tak nevyhnutelně stane, budete třeba aspoň připraveni.

Příklady úkolů

1. Otázky k textu:
 - a) Vysvětlete, co znamená *deep fake* (hluboký podvrh).
 - b) Stručně vyjádřete, v čem *deep fake* spočívá.
 - c) Jaká je podle expertů největší hrozba *deep fake* pro veřejnost?
2. Zvýrazněné slovo nahradte synonymem.
 - a) uměle stvořená pohyblivá **vizualizace**
 - b) mezi fotografií a **realitou** neexistuje úplně přímá vazba
 - c) malíř se najednou **vztyčí**
 - d) demokracie se v tuto chvíli **tak či onak** otřásá v základech
3. Zvýrazněné slovo nahradte antonymem.
 - a) **umělá** inteligence
 - b) všeobecně sdílená **fakta**
4. Uvedte společné hyperonymum pro výrazy **výtvarník, malíř, surrealista**.
5. Zformulujte výpověď podle vzoru. Použijte zadaná slova. Doplněte prepozici, pokud je to nutné.

Vzor: Umělá inteligence – znát – podoba – lidská tvář – její nejrůznější projevy
→ *Umělá inteligence zná podobu lidské tváře v jejích nejrůznějších projevech.*

Demokracie – spočívat – schopnost – vedení – racionální debata
6. Provedte dekonkondenzaci větné struktury (jmenné vyjádření nahradte slovesným).
 - a) filtry dovedou z ušmudlané krajiny vytvořit **dechberoucí** podívanou
 - b) obličej se hýbe v ideálním případě zcela **nerozeznatelně** od skutečnosti
 - c) v této souvislosti se často zmiňuje **ohrožení** demokracie
7. Provedte větnou kondenzaci (ze souvětí utvořte jednu rozvitou větu).
 - a) Univerzitní laboratoře odvedly významnou část práce, když naprogramovaly potřebný software.
 - b) Ihned poté, co vstoupíte do muzea Salvadora Dalího.
8. Doplněte jedno slovo při zachování původního významu
 - a) skutečnou hrozbou není možnost, že by snad nějaké dokonale provedené falešné video **vedlo ke** konkrétním politickým otřesům

skutečnou hrozbou není možnost, že by snad nějaké dokonale provedené falešné video _____ konkrétní politické otřesy

- b) Možná si vlastně o deep fakes **čtete** poprvé.
Možná se vlastně s deep fakes _____ poprvé.

9. Doplňte vhodné adjektivum odvozené od slova v závorce.

- a) (podoba) tvář – _____ tvář
b) malíř (stát) přímo před vámi – malíř _____ přímo před vámi
c) (počítač) vizualizace – _____ vizualizace
d) záběr (zachytit) kamerou – záběr _____ kamerou
e) (fotografie) dokumentace – _____ dokumentace

10. Změňte vid zvyrazněného slovesa. Zachovejte slovní druh a všechny ostatní gramatické kategorie.

- a) poté, co **vstoupíte** do muzea – zatímco _____ do muzea
b) ze tmy se **vynoříje** povědomá postava – ze tmy se náhle _____ povědomá postava
c) **deep fakes** (hluboké podvrhy) se **zakusují** divákům hluboko do vědomí – **deep fakes** (hluboké podvrhy) se _____ divákům hluboko do vědomí
d) univerzity **odvedly** významnou část práce – univerzity _____ významnou část práce

11. Podle kontextu doplňte vhodný prefix ke slovesnému základu *-kázat*, stejné prefixy neopakujte.

Pozor: Věta f) vyžaduje 2 prefixy po sobě, z toho jeden se už vyskytl dříve.

Příklad: Počítač dokáže na běžný videozáznam „nalepit“ obličej někoho jiného.

- a) Čas ___káže, jak se demokratická společnost s hlubokými podvrhy vyrovná.
b) V testu jsme museli ___kázat schopnost logického myšlení.
c) Jste pro to, aby se ___kázalo kouření na ulici?
d) Prezident přes média ___kázal premiérovi, že s ním nesouhlasí.
e) Státní zástupce ___kázal vyšetřovatelům stíhat velitele policejního zákroku proti demonstrantům.
f) Článek ___ ___kázal na fakt, že hluboké podvrhy v oblasti videozáznamů existují.

12. Přímou řeč převedte na nepřímou.

Vzor: „Podívejte se dobře, tohle je skutečný Dalí!“ říkají tvůrci syntetického videozáznamu divákovi.

→ *Tvůrci syntetického videozáznamu divákovi říkají, aby se dobře podíval, že tohle je skutečný Dalí.*

Divák k autorovi videa: *Nevěřím vám. Dokažte mi, že tohle není deep fake.*

13. V souvětí nahradte spojku *aniž* spojkou *a*. Souvětí podle smyslu přeformulujte tak, aby význam zůstal stejný.

Možná si o deep fakes čtete, aniž byste se s nimi někdy vůbec setkali.

14. Teoretické otázky k textu.

- a) K jakému funkčnímu stylu byste přiřadili uvedený text?
- b) K jaké příznakové vrstvě slovní zásoby patří slova deep fakes, surrealist, synteticky, exoticky?
- c) Určete způsob přenosu významu slova *vydestilovaná* ve větě
Generická podoba lidských tváří vydestilovaná z obrovského množství obrazového materiálu.
- d) Jak byste z hlediska slovesného vidu charakterizovali sloveso *aplikovat*?
- e) Určete typ souvětí
Část z nich tvrdí, že skutečnou hrozbou není možnost, že by snad nějaké dokonale provedené falešné video vedlo ke konkrétním politickým otřesům, ale že významná část veřejnosti časem prostě přestane čemukoli věřit.
- f) Určete větněčlenskou platnost podtržené vedlejší věty
Už teď je ale zajímavé, jak rychle se zároveň vyvíjí kolektivní imunita.
- g) Určete, který větný člen je vyjádřen podtrženými slovy.
Lámat si donekonečna hlavu nad tím, co je a co není podfuk, bude příliš namáhavé.
- h) *Demokracie stojí na schopnosti vést racionální debatu o všeobecně sdílených faktech.*
- i) V následující výpovědi podtrhněte a označte téma a réma
Při tvorbě deep fakes se využívá strojového učení hlubokých neuronových sítí.

ESEJ

Úkolem této části klauzurní zkoušky je napsat esej na zadané téma.

Rozsah textu: 250 až 350 slov.

Hodnotí se strukturace eseje, dodržení tématu, koherence textu, pravopisná, morfologická a syntaktická správnost, slovosled.

Příklad tématu:

Deep fake neboli hluboký podvrh představuje nebezpečí pro současnou demokracii, ale nabízí i příležitosti v oblasti virtuální reality.

Napište argumentační esej, v níž uvedete alespoň dva argumenty pro tvrzení, že deep fake je v demokratickém systému problémem, a dva argumenty pro tvrzení, že deep fake může také představovat pozitivní přístup.